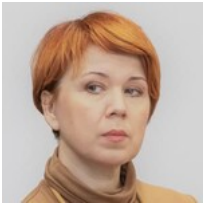

Олена Шуляк. Що буде з владою після війни?

29 квітня, 2022

Інна Ведернікова Редактор відділу політики ZN.UA

Голова партії «Слуга народу» про аудит уряду, «здутих» олігархів» і відкладену боротьбу з корупцією

Олена **Шуляк** — одна з небагатьох «слуг народу» першого ешелону, яка пішла на пряму розмову. Під час війни. Знімаючи табу з теми критики влади. Можливо, інтуїтивно розуміючи, що всі ми — влада, суспільство, медіа — нині по один бік барикад, а війна нічого не спливе.

Розмова була важкою. Наскільки чесною, судити вам. Сумнівів у тому, що ми переможемо Росію, немає. А ось побоювання, чи зможемо ми впоратися з собою після війни, є.

Наскільки відчуття всередині влади збігаються з очікуваннями суспільства? Що робити зі слабкими міністрами тепер і в перспективі? Чи здатне оточення президента допомогти йому відкрити другий фронт проти корупції? Чим можуть загрожувати Зеленському в майбутньому завислі кейси САП, НАБУ і ОАСК? Чи треба прямо зараз «розкуркулювати» олігархів? Як бути з землею, справжню цінність якої визначила війна?

Відповіді на ці та інші запитання читайте в першій частині інтерв'ю з головою партії «Слуга народу» Оленою Шуляк.

1. Бліц

— **Ваша головна внутрішня зміна під час війни?**

— Кардинальних не сталося. Але точно стала гостріше відчувати те, що відбувається, і швидше реагувати.

— **А в президенті?**

— Властиві йому сильні якості, які раніше не всім були помітні, тепер проявилися максимально.

— **А в його найближчому оточенні?**

— В оточенні президента сьогодні люди, здатні працювати 24/7.

— **Ви до нього входите?**

— Мені б хотілося стати невід'ємною його частиною.

— **Уряд відповідає планці, заданій президентом на міжнародній арені?**

— Об'єктивну оцінку діям Кабінету міністрів може дати тільки народ. І, можливо, трохи згодом.

— **Перемогти у війні для України — це що означає?**

— Зберегти територіальну цілісність і суверенітет.

— **У якому випадку СН переможе на виборах?**

— Якщо ми будемо залишатися з народом.

— **Вони будуть дострокові?**

— А хто взагалі зараз це може знати? Йде війна.

— **Ваше основне досягнення в партії за час керівництва нею?**

— Я можу об'єднувати великі команди.

— **Партія без Зеленського розвалиться?**

— Партія ідеологічно орієнтована на Володимира Зеленського.

2. Про переформатування міністерств, нерішучість і ставку на професіоналів

— Олено, позицію, яку зараз займає президент (його відеозвернення з довірою слухає вся країна, а парламенти європейських країн аплодують Зеленському стоячи), треба буде утримати/підкріпити після війни. Ідеться насамперед про якісне державне управління та цінності. І тут багато що залежить від президентського оточення, його моральної шкали, професіоналізму та бажання змінюватися. До війни команда влади проявляла себе по-різному. Однак війна дала другий шанс. Рамка нової України задається вже сьогодні. Як ви для себе визначаєте її основні параметри?

— Для влади принципово важливо зберегти чесний погляд на нинішню реальність і після війни провести повний аудит того, що й чому з нами сталося. На рівні державного управління передусім. Війна показала, хто є хто; наскільки якісно приймаються державні рішення; чи мають вони, взагалі, якийсь сенс, потрібні/не потрібні ті чи інші процеси в державі; чи виправдовують себе всі нинішні інституції. Що робити з тими чи іншими органами влади? Як вчинити з деякими персоналіями? На прямі запитання мають бути такі ж відповіді.

Однак внутрішньо я побоююся саме нерішучості. Тоді як після війни система держуправління має зазнати серйозних змін. **На всіх рівнях і в усіх сферах мають бути компетентні люди.** І це, мабуть, основний параметр. Зараз усе і в усіх дуже видно. Якщо на ділянці працює професіонал, то він може оперативно орієнтуватися у своєму і підхоплювати те, що перебуває на стику. Якщо людина не в темі, то ми втрачаємо на внутрішньому фронті. Від того, яке приймається рішення — ефективно чи ні, — залежать життя людей.

До того ж **державну машину треба максимально оптимізувати**. З одного боку — скоротити/об'єднати частину центральних органів влади (ЦОВ), включо з цілими міністерствами. З іншого — додати тих, котрих бракує.

— **Конкретизуйте.**

— **Я зараз точно не критикуватиму конкретних міністрів і керівників ЦОВ.**

Після війни ми скажемо в очі одне одному все, що думаємо, аби в новій якості рухатися далі.

Однак стосовно інституцій найперший приклад — переселенці. Ніхто не міг передбачити, що Росія вдарить по всій країні і ми отримаємо проблему — сім мільйонів людей без своїх домівок.

У нас не виявилося такої державної інституції, яка б займалася переселенцями комплексно (реєстрацією, транзитним, тимчасовим, постійним житлом, працевлаштуванням). У Мінсоцу, **орієнтованого на вже сталу й доволі обмежену кількість ВПО**, що перемістилися у 2014–2021 роках, не було потужностей упоратися навіть із реєстрацією такого потоку людей. Добре, що ввімкнули «Дію». Але проблема нікуди не зникне, нам треба буде повертати людей з-за кордону, будувати житло для тих, хто його втратив, впроваджувати переселенців в економічну структуру, яка теж перебудовується на ходу.

— Згадалася ситуація, розказана в одному з **інтерв'ю**, коли представник місцевої влади телефонував чиновникові Мінрегіону, прохаючи генераторів для Миколаєва. А той попросив перетелефонувати в понеділок. У понеділок генератор уже не знадобився, бо було підірвано міст. Я до того, що підбивати підсумки після війни, звісно, важливо, але

зараз — що? Коли за некомпетентність/байдужість чиновника платять своїм життями конкретні люди з іменами й прізвищами.

— Я впевнена, що цей приклад не системний. Ми всі — люди, і влада — всередині одного «дня бабака». І не забуваймо, що в нас є райони та міста, окуповані з перших днів. Є ті, котрі трималися і тримаються в оточенні або перебувають на лінії фронту. А є відносно мирні території. Зрозуміло, що в того, хто сидів у підвалі в Бучі, й чиновника у Львові відчуття часу було різне. Особливо спочатку. Тепер питання оперативного реагування вирішене. Чого, повторюю, не скажеш про якість низки прийнятих рішень.

Тому, повертаючись до рамки, варто поговорити про бізнес, який звик заробляти на державі.

Ми тридцять років будували кланово-олігархічну модель.

Однак державі конче потрібно продовжувати рухатися у вибраному до війни напрямку: розділити політику та бізнес.

3. Про олігархів, марність реєстру і сакральність землі

— **Розділити з допомогою створення ручного реєстру олігархів — єдиного «досягнення» так званого антиолігархічного закону? При небажанні включати навіть уже наявні антимонопольні механізми?**

До речі, у мережах народ уже активно лайкає публічне звернення керівника ПДМШ імені Пирогова Геннадія Друзенка, який закликав президента розпочати термінову націоналізацію власності олігархів. Народ зазвичай пере-, коли влада недо-. У цьому конкретному випадку не будемо обговорювати мотивів політика-початківця, що вкидає в горнило війни тезу про розкуркулювання, але все-таки: **до якої зупинки рухатися цим шляхом пропонуєте ви?**

— Я нагадаю, що

закон про олігархів був першим і найскладнішим кроком до зміни нинішньої економічної й політичної основи країни.

Після реєстру, який мав би запрацювати у травні, були б наступні кроки. Включно зі зміною антимонопольного законодавства та підходів до фінмоніторингу.

Не можу сказати, як буде (і чи буде, взагалі) працювати цей закон в умовах воєнного часу та чи є в ньому зараз той мисл, який закладався з самого початку.

До кінця війни у нас природним шляхом може взагалі не залишитися олігархів. Однак точно не завдяки націоналізації чи розкуркулюванню. Я впевнена, що нам вдасться вибудувати абсолютно цивілізовану систему координат для співіснування держави і великого бізнесу.

Однак якщо бути зовсім чесними, то в нас і зараз є антимонопольне законодавство та інституції в цій сфері. Де, на жаль, завжди були присутні коли й не ставленики олігархів, то люди, через яких вони захищали свій інтерес і впливали на державні та політичні процеси.

Тому,

очищаючи після війни систему держуправління від некомпетентних людей, треба буде позбуватися і кластера високорангових держслужбовців, що обслуговують інтереси олігархів.

— Паралельно породжуючи новий кластер — **земельних олігархів**? **Чи, за підсумками війни, ставлення правлячої партії до землі все-таки буде переглянуто? З урахуванням інтересів національної безпеки.**

— Дуже резонує запитання. Березень. На носі посівна. Тривають активні бойові дії, а в нас складні дискусії: чи потрібна, взагалі, посівна на окупованих територіях? Навіщо віддавати агресорові свої ресурси? Паралельно на зв'язку голови громад тимчасово окупованих територій, які

під дулами автоматів. Плюс включаються з питаннями області, котрі в оточенні. Яке рішення правильне?

Гострі проблеми й на українських територіях. У фермерів немає обігових коштів, вони не можуть купити добрива, пального. «Якщо в нас зараз не буде «оборотки», то ми взагалі не посіємося!» — кричать у трубку. А де це паливо взяти? І ти розумієш, що не посіються ні ті, ні інші. Як із цього виходити?

Війна руба поставила питання: що ми як держава даємо фермерові? Чим допомагаємо? Як розвиваємо?

Так, в оперативному порядку уряд виділив 20 мільярдів гривень на підтримку фермерських господарств. Про цю цифру не пишуть і не говорять.

Однак у той момент, коли ми не фінансуємо нічого, крім захищених статей бюджету, коли нам потрібні колосальні гроші для купівлі зброї, ми знаходимо ресурс, аби підтримати українського фермера.

Чому? Та тому що, як з'ясувалося, людина, яка працює на землі, — одна з умов існування української державності. Основа нашої продовольчої безпеки.

І це справді серйозне уточнення в уже прийнятій концепції ринку землі.

4. Про політичну корупцію, претензії до НАБУ та непотоплюваність ОАСК

— То «Слуга народу» відмовиться від взаємовигідної співпраці з аграрним олігархом **Веревським**, який до війни активно підтримував фінансово монобільшість?

— Ну, по-перше, **я як голова партії можу чітко сказати, що ми нічого й ні від кого не отримуємо, крім державного фінансування**. Яке, до речі, на час війни призупинене. Це зона моєї особистої кримінальної відповідальності, між іншим. Можу відзвітувати за кожну копійку. У нас 26 обласних організацій із повністю прозорим фінансуванням, про яке мені відомо все. **Якщо ж у вас особисто є інформація, кого і як у нашій партії фінансує Веревський, то з нею слід звертатися в компетентні органи.**

— Депутат Антон **Поляков** за кілька днів до смерті звернувся в НАБУ з проблемою виплат у конвертах.

— Я розумію, звісно, про що ви говорите, як і те, наскільки може бути великим вплив бізнес-груп на політичні процеси.

Я тяжко пережила минулого літа голосування пакета законів, пов'язаних із екологічною тематикою.

Позачергове засідання парламенту ініціював президент, і закони били по власниках підприємств гірничо-металургійного комплексу, які критично потребують модернізації. Парламент, як відомо, ганебно їх провалив. Я глибоко вивчала питання і знаю буквально по кожному прізвищу, хто й чому голосував так, а не інакше. І — так, **ми всі розуміємо, яким чином олігархам удалося виключити частину депутатів із голосування.**

Що в цій ситуації робити? Мабуть, говорити публічно, а не вдавати, що нічого не сталося. Мабуть, працювати з тим-таки НАБУ, в якого, до речі, є маса повноважень аби доводити такі справи до якогось логічного завершення. У парламенті доволі багато людей, не готових співпрацювати з олігархами, але які готові боротися з корупцією 24/7. Із політичною теж.

— **Поляков** звернувся з приводу конвертів для «слуг народу». **Річ не тільки у виключенні на неугодних голосуваннях депутатів інших фракцій, а й у включенні монобільшості.** Колишній директор НАБУ Артем **Ситник** в інтерв'ю нашому виданню прямо заявляв, що **довести справи про політичну корупцію в парламенті неможливо.**

По-перше, еліти зразу захищають своїх.

По-друге (про це розповідають і детективи), зливи йдуть ще на етапі внесення до реєстру проваджень і груп прокурорів, що наглядають за ними.

Ви ж як голова правлячої партії знаєте, що в нас силами Банкової два роки «підвішений конкурс» на главу САП і «процес контролює» нереформована генпрокуратура?

— Інно, ось ви були в туалеті в парламенті? Так там фізично неможливо щось комусь передати. Якщо вже в нас така відверта розмова, то всі ці історії про конверти, про кураторів у фракції, про те, як НАБУ цим займається, мене дуже обурюють. Я заступниця голови фракції, голова однієї з груп. У моїй групі були Аня Скороход, Юрченко, Дубинський. Депутати, про яких весь час говорили, зокрема і в медіа...

Тепер пряме запитання: якби у фракції були такі нестатутні відносини з депутатами, невже б хтось із них (а з Юрченком сьогодні щільно працюють правоохоронці) не дав показань із цього приводу?

Мені здається, що **все це — історія, яка зумисне очорняє**, в якій мені особисто вкрай неприємно перебувати. Навіть говорити зараз із вами про це. Але я вимушена це робити. І я пропонувала Скороход зустрітися в ефірі. Проте ніхто не організував такого ефіру.

Тоді як ця інформація йде на загальному тлі нелюбові українського народу до влади. До будь-якої. Влада для українців апріорі — злодії й корупціонери, що отримують у Раді якісь надзвичайні суми в конвертах. Усе це підігривається в медіа й на ефірах телеканалів.

А потім раптом виявляється, що **за останні роки Росія влила в наш інформпростір п'ять мільярдів, аби дискредитувати цю ж таки владу**. Щоб Путіну тут влаштували зустріч із квітами. Це все взаємозалежне.

І якщо в НАБУ є якась конкретика, **залишмо за дужками цей САП і почнімо конкретно розбиратися, хто, що й за скільки**.

— Олено, та **неможливо САП залишити за дужками! НАБУ може працювати ефективно тільки при незалежному керівнику САП. Ви особисто ставили запитання на цю тему кураторам напряму з офісу президента, голові профільного комітету? Намагалися розібратися, як працює антикорупційний блок?**

— На цьому етапі я прошу тільки конкретики й публічності з боку антикорупційного блоку та НАБУ. Ну неможливо говорити про те, що 240 «слуг народу» в конвертах отримують по 50 тисяч доларів за якоюсь програмою, і не мати жодних підтверджень. Ну скільки можна в такому випадку користуватися чутками?!

— Я теж хочу користуватися виключно перевіреною офіційною інформацією, а не чутками. Але як професійна журналістка я сама спостерігаю за тим, як працюють інституції — а ви їм досить багато уваги приділили на початку нашої розмови, — і розумію, що треба зробити, аби ці чутки припинилися. **Вам треба включити САП. А так ви самі даєте привід до цих розмов.**

— Не забуваймо, що у зв'язку з воєнним станом багато конкурсів стоять на паузі, стандартні процедури закупівель — те ж Prozorro — не працюють так, як потрібно.

Ось Мінінфраструктури буквально минулого тижня виносило на Кабмін постанову про необхідність моніторингу всіх рішень, аби вони публікувалися і були доступні громадськості. **Особисто для мене це важливий показник, коли саме міністерство ініціює антикорупційні процедури: всередині кожного з нас щось змінюється.**

Очевидно, що конкурси в САП, НАБУ та інші певний час не входитимуть до п'ятірки державних пріоритетів.

Але думаю, що після війни толерантність до корупції в нас буде не те що нульова, а мінусова.

І байдуже, яка конструкція це забезпечить — НАБУ, НАЗК, САП, ВАКС, можна ще десяток служб створити, головне — щоб вона працювала й доводила справи до кінця.

— Повторюся: **антикорупційну конструкцію вже створено. Її просто треба розблокувати й не заважати їй працювати.**

І про конкретику.

Що може бути конкретнішим за «плівки Вовка», опубліковані НАБУ, указ президента про ліквідацію ОАСК, виданий рік (!) тому, і президентський законопроект, який весь цей час лежить під сукном у профільному комітеті? Але поки Зеленському аплодує весь світ, власна фракція в парламенті його просто підставляє.

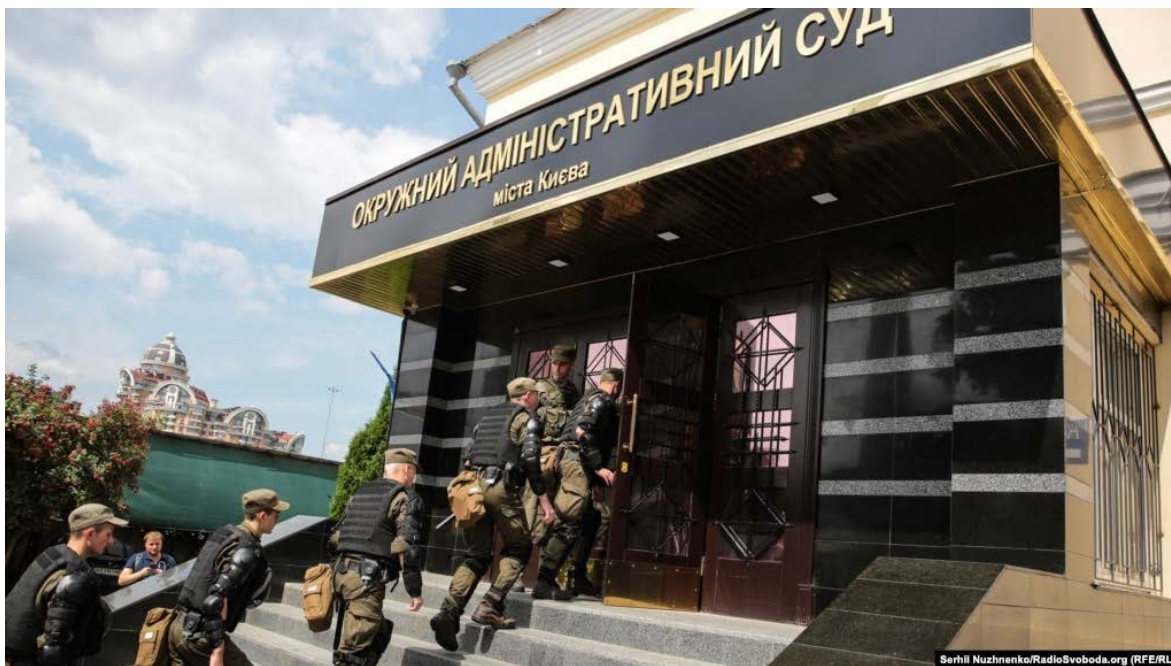
— Для того, щоб відповісти на запитання по ОАСК, я маю вам розповісти, як зараз працює парламент.

23 лютого в нас було засідання в парламенті, де всі фракції на випадок нападу Росії домовилися сформувати оборонну платформу. Усі рішення, які виносилися в зал парламенту, приймалися за принципом консенсусу. Коли

Арахамія переключився на переговорну групу, **ми разом із Мотовиловцем зосередилися на підготовці порядку денного з боку монобільшості.**

Наради тривають по п'ять-шість годин. Ми проговорюємо кожен документ, кожну кому, запрошуємо голів комітетів, міністрів. Тобто поки не домовимося всередині парламентських груп і фракцій, у зал нічого не виноситься. Тож **я зовсім не впевнена, що закон про ОАСК пройде цю процедуру погоджень саме зараз.**

Але ми порушуватимемо це питання, оскільки, крім указу, була й петиція президентові. Ну ось, поки що не дотисли. На жаль.

— До 23 лютого **законопроект президента про ліквідацію, як і альтернативний голови ВС Князева про перерозподіл повноважень ОАСК,** майже рік лежав у комітеті. Який очолює представник вашої партії. І саме там сьогодні лежить позов Януковича, а також претендента на посаду директора НАБУ Новака, здатного в разі його задоволення посунути з позиції не зовсім угодного Банковій в.о. Гізо Углаву.

Насправді і САП, і НАБУ, і ОАСК — все це рифи, на яких, як на мінах, може політично підірватися Зеленський після війни. Якщо не відкриє другий фронт проти корупції. **Вони настільки очевидні суспільству, про них чудово знають глава ОПУ Єрмак, профільні заступники-куратори Смирнов і Татаров, голови профільних комітетів Радіна, Костін, Іонушас, прем'єр-міністр Шмигаль... І ви.**

— Давайте візьмемо паузу в цьому питанні й почекаємо розвитку подій. Я впевнена, що наша команда займе правильну позицію в цьому питанні і зрештою допоможе президентові впоратися з цим фронтом.

5. Про злочин, покарання та підписи президента

— Я не випадково запитувала, якою ви бачите перемогу. Поки ЗСУ вирішують свої завдання, всі правозахисники в один голос говорять про необхідність термінового підписання президентом уже прийнятого закону, що ратифікує Римський статут. Можна створювати численні спеціальні міжнародні трибунали тощо, можна слухати наших не зовсім компетентних експертів, які побоюються, що «коли Україна ратифікує Римський статут, то Росія закидає нашу армію фейковими обвинуваченнями». А можна просто зрозуміти, що ратифікація — це передусім можливість України впливати на адміністративні й організаційні процеси всередині Міжнародного кримінального суду. Ви знаєте, чому президент після Бучі й Ірпеня не підписує закон?

— Нині стоїть завдання максимально документувати злочини росіян на Київщині, в Маріуполі, Харкові, Чернігові, а також свідчення потерпілих. Включно з тими, хто втік від війни за кордон. Під час мого недавнього візиту в Естонію ми обговорювали з парламентаріями це питання, — там тимчасово перебуває багато українців. Ба більше, в Україні інтенсивно працює Офіс генпрокурора, а також міжнародні прокурори. Частина народних депутатів теж входить до низки робочих груп, які беруть участь у процесі документування воєнних злочинів. Мета проста: всі, хто винен — від виконавця й до Путіна, мають бути покарані.

Що стосується ратифікації Римського статуту, важливо розуміти, що його не ратифіковано і в РФ. Так, саме за фактом нападу на Україну в рамках статуту притягнути Путіна до відповідальності в МКС неможливо. Тому це питання треба вивчати.

— Тут питання значущості голосу парламенту. І насамперед для президента.

— Я погоджуся з вами.

Бо ще одним ключовим контуром нової державної рамки, з якої ми починали нашу розмову, я б назвала необхідність переосмислити роль як парламенту, так і партій.

- 1) По-перше, мова про виключення з українського контексту проросійських партій, які фінансуються, зокрема, на гроші режиму. На жаль, тільки війна зробила нас категорично нелояльними до присутності в політичному полі, і в парламенті тієї ж ОПЗЖ. І нам належить законодавчо закріпити цю позицію.
- 2) По-друге, про перетворення партій на такий собі інтерфейс, який пов'язував би народ і владу. Корисні для розвитку держави ідеї, які продукуються аж унизу, через політичні сили (що приходять у законодавчу й виконавчу владу) мають бути імплементовані.

За два місяці війни ми отримали понад три тисячі запитів на місцях. І, зізнаюся, теж не були готові до такої активності людей. Але вона є, і нам треба правильно її використовувати.

Зараз, як ніколи раніше, ми бачимо, хто ким є.

Погодьтеся, всюди є поняття людського чинника. І політичне поле не виняток. Так, на прикладі Херсона, з яким ми 24/7 на зв'язку, ми побачили, наскільки можуть бути відданими й чесними люди, котрі, незважаючи на загрозу смерті, підуть боротися з ворогом.

Так тепер видно і зрадників.

Тоді як наші колеги спільно з жителями Херсонщини щодня під окупацією та обстрілами роблять, без перебільшення, дивовижні речі для нашої перемоги, інші (наприклад, наш колега-парламентарій Олексій **Ковальов**) чудово співіснують поруч із окупантами. З Ковальовим хай розбираються СБУ й ГАУ, а ми прийняли політичне рішення про необхідність виключити його з лав «Слуги народу». І так буде з кожним, хто дозволяє собі навіть ставити під сумнів інтереси країни та людей.

— На титульній сторінці інтерфейсу СН завжди буде тільки фото Зеленського — чи можлива ротація? **Коли ви все-таки вирішите не розвалюватися на той випадок, якщо Зеленський піде, й у вас знайдеться ресурс для перебудови з лідерської партії в ідеологічну. Ви, взагалі, приймаючи партію, думали про це?**

— Ми не розглядаємо варіант «якщо Зеленський піде».

Звісно, рано чи пізно настане такий момент, коли він як людина захоче піти з політики.

Але Володимир Зеленський — сьогодні не просто людина і навіть не просто очільник державного інституту. Зеленський сьогодні — якісно новий тип політика не тільки в Україні, а й у глобальному масштабі.

Він задає глобальний порядок денний поверх традиційних ідеологій: щирість, опора на абсолютну цінність людського життя, повна відсутність звичних для політиків і дипломатів лицемірства та подвійних стандартів, здатність ставити складні й незручні запитання навіть лідерам провідних країн.

Така ідеологічна позиція і політична стратегія — незвична й нова для світової політики.

Але саме вона здобуває підтримку скрізь. А тим більше в Україні. Ми цій позиції і цій стратегії вірні. І на кожному рівні партії ми робимо все, щоб її підтримувати, її просувати, їй відповідати.

Політична партія «Слуга Народу»

У традиційних же ідеологічних координатах

ми дотримуємося **радикально-центристської позиції**, яка була задана, знову-таки, Зеленським ще 2019 року.

Це **активний центрзм**, що не є компромісом між правою та лівою ідеологіями, а мобілізує енергію суспільства для позитивних змін.

Тому сьогодні замість партійних офісів у нас гуманітарні хаби. Тому депутати надягають бронежилети і йдуть у ТрО. Тому Михайло Федоров сьогодні на зв'язку з Ілоном Маском та іншими лідерами технологічних галузей. Тому ми розчищаємо завали ворожої техніки в Бучі і Бородянці, відновлюємо мостові переходи з небаченою швидкістю.

А завтра будемо відновлювати країну.

Партія й наша велика політична команда — а це сьогодні близько десяти тисяч людей по всій країні — сповідують цей підхід, цю ідеологію, цю стратегію. Із Зеленським вона пов'язана нерозривно.

Про законопроект № 7198 щодо компенсацій за зруйноване житло (його автор і основний спікер — Олена Шуляк), про створення механізму розподілу та контролю фінансів від донорів ЄС на відновлення країни читайте завтра в другій частині інтерв'ю.

<https://zn.ua/ukr/internal/holova-partiji-sn-olena-shuljak-ljudi-povinni-otrimati-kompensatsiju-za-zrujnovane-zhitlo-ne-chekajuchi-reparatsij-rosiji.html>

Голова партії СН Олена ШУЛЯК: «Люди повинні отримати компенсацію за зруйноване житло, не чекаючи репарацій Росії»

30 квітня, 2022

Про ризики та можливості законопроекту №7198, під який підуть сотні мільярдів допомоги західних донорів.

© Політична партія «Слуга Народу»

В [першій частині інтерв'ю з головою партії СН](#) ми говорили про аудит уряду, олігархів та відкладену боротьбу з корупцією, а в другій — про законопроект №7198, що викликав у суспільстві великий резонанс. Проти варіанта механізму компенсацій за зруйноване житло, прийнятого в першому читанні, активно виступає архітекторське лобі. Не підтримала його й Асоціація міст України.

Олена Шуляк як голова профільного підкомітету з питань містобудування, а також авторка й основна спікерка законопроекту у своєму інтерв'ю відповіла на найгостріші запитання, що стосуються стратегії правлячої партії у відновленні зруйнованої України.

6. Про логіку законопроекту, відтинання зайвих і протистояння з архітекторами

— Свого часу ви отримали багато критики з приводу [законопроекту №5655](#) про ліквідацію ДАБІ, амбасадором якого ви є. Війна дала ще один привід. «З одного боку, [законопроект №7198](#) сигналізує людям, що вони отримають компенсацію за втрачене житло, і це добре. З іншого — сигналізує фахівцям, що вони не потрібні для відновлення, і це дуже зле». Це я процитувала ваших опонентів. Давайте розбиратися.

— **По-перше**, документ, про який ми будемо говорити, — ініціатива президента України. Готувався він спільно з Міністерством економіки, Фондом держмайна та народними депутатами. **По-друге**, законопроект пройшов через складне обговорення всіх депутатських фракцій та груп. У результаті, в першому читанні за нього проголосувало 307 депутатів. **По-**

третє, я категорично не сприймаю обвинувачення в несвоєчасності законопроекту. Люди втратили будинки, їм ніде жити, ні на що спертися, і вони не повинні залишитися з горем сам на сам. Критики ж сидять у тилу в теплих квартирах і не відчують на своїй шкурі проблем тих, хто втратив усе.

Ба більше, цим законопроектом ми взагалі не говоримо предметно про фонди, гроші, не вирішуємо, хто їх розподілятиме. Ми говоримо зараз тільки про те, щоб заздалегідь, не чекаючи, коли настане мир і ми почнемо отримувати міжнародне фінансування, підготувати всю необхідну законодавчу базу для відновлення зруйнованої країни. Аби потім не гаяти час на написання і проведення закону через парламент, що може забрати принаймні 6–9 місяців.

У законопроекті №7198 є абсолютно визначені логіка та концепція. Ми насамперед говоримо про житло, яке зруйноване й не підлягає відновленню. Зрозуміло, що для отримання репарацій від Росії необхідно буде пройти довгий шлях. Чи є час у людей, котрі втратили житло, чекати роки? Ми вважаємо, що держава може й повинна подбати про таких людей, не чекаючи процесів у міжнародних судах. Ми не хочемо втратити своїх людей, які, залишившись без житла і роботи, просто покинуть/не повернуться в Україну. Тому й було прийнято рішення працювати над законопроектом прямо зараз.

Бородянка після «звернення»...

Ми концептуально вирішили, що на компенсацію претендуватимуть виключно громадяни України. Безумовно, ми розуміємо, що є іноземці і їхні права цим законопроектом буде порушено. Тимчасом у нас абсолютно немає бажання компенсувати втрати громадянам Російської федерації, яких в Україні багато. Розуміючи, які великі суми знадобляться на відновлення житлового фонду, ми певні того, що самі цю історію не потягнемо і нам доведеться залучати міжнародні гроші.

При цьому ми дуже усвідомлено виключили з процесу компенсації юридичних осіб. Бо знаємо, що юридичні особи, які володіють житловим фондом, — це, швидше за все, бізнес. У результаті, всю комерційну та промислову нерухомість із законопроекту виключено. Зрозуміло, бізнесу складно під час війни, але людям ще складніше. У нас, звісно, є проблеми з бізнесовим крилом у профільному комітеті. Сергій Тарута, Людмила Буймістер захищають промислове крило й борються за те, щоб законопроект урахував інтереси і представників бізнес-груп, які втратили нерухомість.

Поки що позиція групи розробників не змінюється. Розберімося спочатку з людьми, потім з усім іншим. Ми вже консолідували всі подані поправки, і найближчими днями в мене на руках буде зведена таблиця. Низка норм законопроекту може змінитися до другого читання, але концептуальні положення — ні.

Ще одна з спірна норма — сума компенсації не може перевищувати 150 метрів квадратних. Ми поставили таке обмеження свідомо. Завдяки Мінцифрі та можливості подавати в «Дію» інформаційні повідомлення про зруйноване й пошкоджене житло в нас є можливість аналізувати дані. З тисяч поданих повідомлень десь 90 відсотків зруйнованих квартир ці 150 метрів покривають. Але 150 метрів квадратних як обмеження не підходять для зруйнованих будинків у приватному секторі, де більшість будинків — 180–250 квадратних метрів. І тут, очевидно, треба переглядати та збільшувати норму до 250 метрів квадратних. Я вважаю, що обмеження за метражем має залишитися, держава не зможе компенсувати до кожного квадратного метра все зруйноване швидко.

Ірпінь. Зруйнований приватний сектор

У нас були приблизні розрахунки, скільки може знадобитися грошей на реалізацію всієї програми, але зараз я розумію: ці розрахунки настільки приблизні, що навряд чи варто брати їх за основу. Перед нами тільки поступово вимальовується картина в розрізі областей, зруйнованих будинків, загального метражу, мешканців та іншого. Яка, на жаль, ще буде відкоригована наслідками війни, яку веде проти нас Росія.

— Чому архітектори — а саме вони відповідальні за проєктну документацію і якість побудованих об'єктів — випали з контексту закону, тоді як забудовники стали його ключовим бенефіціаром? «Виплачувати кошти безпосередньо будівельним компаніям без проєкту — це порушення законодавства, усталеної логіки створення об'єктів і потенційне розкрадання бюджетних коштів», — уточнюють ваші критики. (Стаття 4 частина 1; стаття 5 частина 1; стаття 6 частина 1; стаття 7 частина 4.)

— Із представниками архітектурної спільноти ми на зв'язку 24/7. Архітектори, інженери-проєктувальники, інженери-консультанти, експерти,

технічні спеціалісти, які обстежують будівлі... Я за весь час своєї професійної діяльності на будівельному ринку не спілкувалася так інтенсивно з представниками галузі, як зараз. По суті нічого нового не відбувається. Є спеціалісти, які тільки говорять і радять, а є ті, хто постійно працює. Ось тим, хто працює, саме й ніколи писати пости, не розбираючись у темі, але вони готові їхати в Бучу і безплатно виконувати там будь-яку роботу, включно з розбиранням завалів.

Просто треба розуміти, що **НСАУ — це далеко не вся архітектурна спільнота нашої країни**. В Україні понад п'ять тисяч архітекторів, а членами спілки є трохи більше 500. Понад те, **наші законопроекти активно критикують кілька представників Архітектурної палати НСАУ**. Ви правильно зазначили, що повторюється історія із **законопроектом № 5655**, бо **знову ключове — доходи архітекторів**.

Під час війни можна трохи заспокоїтися й попрацювати на країну безплатно, як це роблять тисячі й тисячі звичайних людей. Зараз час чесно називати те, що відбувається, своїми іменами.

Так, **частина архітекторів просто панічно боїться залишитися без можливості доступу до бюджетних грошей**. Бо навчилися працювати тільки з **бюджетними грошми**. Тому що у бюджетних проєктах можна вибудовувати схеми постійного підвищення ціни за свої послуги. Звичайним людям дуже важко розібратися, що в цій грі справжнє, а що — завуальоване. І ми як депутати поки що програємо, бо в нас немає ні часу, ні ресурсів займатися піаром, «заряджати» ЗМІ, бігати по різних спільнотах із криками «зрада» тощо.

Ми зараз вийшли з життєво важливим для сотень тисяч людей законопроектом, і всі, хто думає не тільки про себе та свої кишені, — підтримують, інші займаються демагогією.

7. Про непрозорість, забудовників та підзаконні акти

— Ви зараз говорите з людиною, котра дуже хоче розібратися і все дуже уважно читає й запам'ятовує. А заряджена виключно на об'єктивність. Тому зразу уточню, що з приводу Архітектурної палати й авторського права перше звернення до нашого видання надійшло не від **Кірій**, із якою ми робили інтерв'ю, а від голови НСАУ pana **Чижевського**. Тому давайте розберемося з **проектною документацією**.

— Що стосується проєктної документації. Я закликаю вас не ставати жертвою такої глибокої маніпуляції, бо законопроект не змінює жодних

процедур у будівництві взагалі. Будь-який об'єкт у рамках законопроєкту пройде той самий ланцюжок, який проходить і тепер, і проходив у довоєнний час. Від збирання вихідних даних на старті будівництва (потім проєктування, експертиза, отримання дозвільної документації) і до самого будівництва. Питання зовсім в іншому: чому окремий представник архітектурної спільноти дозволяє собі говорити неправду, публічно стверджуючи, що забудовники будуватимуть без проєктів?

Я, чесно скажу, взагалі не знаю, як на це реагувати. Я довго намагалася зрозуміти, про що взагалі мова. Хочеться, щоб у законі була окрема норма про фінансування робіт конкретних архітекторів? Тоді як чинних процедур отримання дозвільної документації ніхто не скасовував. Як і оплати роботи архітекторів. Припустімо, що ви людина, котра втратила житло. Ну не захочете ви підписувати сто контрактів, включно з забудовником, архітектором, інженером, експертом et cetera! А нам кричать: «Замовником повинен бути громадянин!». Та не може громадянин бути замовником, бо він не знає й не розуміє, з яким архітектурним бюро йому працювати, де проводити експертизу та який забудовник якісний... Однак нас усіх наполегливо заводять у якесь коло небилиць, з одного боку, підриваючи віру в те, що робить влада, а з іншого — розхитуючи саму архітектурну спільноту.

— Але відновлення та компенсація зруйнованого — це не тільки шляхетний крок держави стосовно громадян, що постраждали, а й серйозний бізнес-проєкт, куди буде влито мільярди донорської допомоги. **Хто будуватиме? Проєктуватиме? Яка методика оцінки збитків, і хто її визначатиме? Як буде наповнюватися й ким контролюватися Фонд? Відповідей на ці запитання в законі немає.** Саме непрозорість — основна претензія архітектурної спільноти, у протистоянні з якою ви зав'язли, а також Головного науково-експертного управління парламенту, що дав свій висновок.

— **Методика оцінки розроблятиметься Кабміном з участю Фонду держмайна** в рамках пакета підзаконних актів, які опишуть докладну процедуру імплементації закону. **В розробці методики обов'язково візьмуть участь представники міжнародних організацій.** Ви думаєте, ми не розуміємо, що без прозорої методики ніякі донорські гроші на цю програму не зайдуть? **І це абсолютно нормальна практика, коли закон визначає рамку, а підзаконні акти наповнюють деталями.** Говорити тут про якісь наперед корупційні історії, м'яко кажучи, дивно.

Харків – поранений, але героїчно обороняється...

Як визначатиметься той, хто буде працювати з будівництвом житла для людей, котрі його втратили? Можна взяти досвід роботи з банками до війни. Людина йде в банк і хоче взяти квартиру в іпотеку. Їй банк дає перелік об'єктів і забудовників. Вибирай. Тут така сама логіка. Ми не повинні нікому нав'язувати ні будівельну компанію, ні, тим більше, архітектора. Ми даємо людині перелік об'єктів із отриманими будівельними дозволами, з яких вона вибирає потрібен їй об'єкт. Тобто буде прив'язка не до забудовника, а до об'єкта.

— А об'єкти до чого ви будете прив'язувати? **Є якась стратегія відновлення?** Що, як і на яких територіях будувати?

— Ми серйозно працюємо з аналітикою, яка збирається в «Дії».

До того ж ми паралельно працюємо з Київською областю як пілотною і розглядаємо різні варіанти вигляду тієї чи тієї області після відновлення. І в цю роботу залучені десятки людей, від головного архітектора області, мерів міст, голів ВЦА і до фахівців, які займаються будівництвом інфраструктурних об'єктів.

Паралельно ми думаємо над тим, що робити з житлом, яке може бути відновлене. **Не чекаючи допомоги донорів і закону**, — для цього уряд виділяє гроші з *резервного фонду*.

Повторюю: **закон дає рамку**, а решта процедур будуть докладно прописані в підзаконних актах. В одному я впевнена точно: коли в країну прийде масштабне відновлення, всі українські архітектори та інші спеціалісти сфери будуть обов'язково з роботою. **Головне — зараз гуртом провести підготовчу роботу.**

— У нас публікувався архітектор Дем'янов, який **поділився досвідом швидкого спорудження будинків після аварії на Чорнобильській АЕС**. Коли спеціальні мобільні групи на чолі з архітекторами виїжджали в регіони й курирували будівництво, від першої букви проєкту і до новосілля. Тоді завдяки чіткій стратегії й тактиці за чотири місяці було здійснено неймовірний прорив. Ви плануєте скористатися цим досвідом?

— По-перше, зараз триває активна фаза бойових дій, і **ми не можемо навіть прогнозувати масштабу можливих руйнувань** (особливо на південному сході країни).

А по-друге, **порівнювати ситуацію 86 року минулого століття з нинішньою катастрофою не дуже коректно.**

Хоча зрозуміло, що **якісь менеджерські речі ми можемо використати**. Однак сьогодні жоден, навіть найдосвідченіший західний консультант, не дасть якогось чіткого прогнозу і плану, що треба робити та як усе це відновлювати. **Нам доведеться все робити самим.**

Чернігів та дощ...

Поки що всі зайняті попередньою роботою.

У нас визволені чотири області — Київська, Чернігівська, Сумська і Житомирська. Кожна область зараз із ВЦА проводить роботи з оперативного відновлення і, скажемо так, накопичення інформації.

Кабмін уже прийняв постанову, що стосується наповнення інформацією через «Дію» про руйнування не тільки житлового фонду, а й усіх інфраструктурних об'єктів. **Збираємо інформацію, паралельно залучаємо фахівців, які працюють із плануванням територій.**

Багато західних архітекторів теж щиро прагнуть допомогти нам і чекають тільки сигналу. Ми неодмінно будемо консультуватися з різних напрямів, проєктуючи образ нової країни. Не думаю, що ми мусимо відмовлятися від такої допомоги. **Насправді такого досвіду відновлення не було ні в нас, ні в Заході.**

Тому тут важливі синергія й партнерство. При цьому президент підкреслював, що ми не будемо відбудовувати нову Україну за старими лекалами. Сучасна інфраструктура, широкі дороги й площі, публічні простори — йдеться про зовсім нові підходи, у фокусі — комфорт і безпека.

І реалізація таких планів лежатиме повністю на плечах українських спеціалістів.

Крім того, в країні паралельно ведуться певні локальні процеси, пов'язані з відновленням.

Наприклад,

Житомир хоче допомагати відновлювати Барселона. Естонія обговорює на всіх рівнях можливість фінансової участі у відновленні всієї Житомирської області. Київську область узяти під свою опіку хоче Британія. Прем'єр-міністр Борис Джонсон під час свого візиту до Києва висловив таке бажання. **Я думаю, що партнери допоможуть не тільки з фінансуванням, а й із кращими світовими практиками для побудови нової України.**

8. Про гаманець під дахом ОПУ, претензії місцевої влади та рамковий закон

— Чому тоді в недавно створеній **Національній раді з відновлення України від наслідків війни** немає ні старих спеціалістів архітекторів, ні нових урбаністів? Зате є глава ОПУ Єрмак і прем'єр Шмигаль на чолі, а також голова фінансового комітету ВРУ на позиції секретаря. Складається враження, що **під дахом офісу президента — а ми розуміємо, хто в цьому випадку перша скрипка, — просто створено гаманець, куди потечуть кошти донорів.**

— У Національній раді, створеній недавно при президентові, якщо мене не підводить пам'ять — понад десять робочих груп. Це досить гнучкий процес: **групи можуть додаватися, і ось зараз ми активно працюємо над їх наповненням. 24/7 ми на зв'язку з найкращими юридичними компаніями та архітектурними бюро.** Часто компанії й фахівці самі ініціюють допомогу, — хто хоче, той сам приєднується й робить.

З нами зараз у парламенті працюють і **Бондар**, і **Юнаков**, які **представляють архітектурне середовище.**

Якщо вони хочуть приєднатися до робочих груп, то роблять це як народні депутати.

Якщо в **інших представників архітектурного середовища** є якісь напрацювання і пропозиції, то велике прохання не огульно критикувати, а приходити й пропонувати конструктивні рішення. Двері всіх комітетів ВР,

робочих груп Національної ради при президентові та міністерствах відчинені. Мої контакти теж усім відомі.

Маріуполь. Болить...

— Олено, ну ви ж знаєте, що **без прозорого механізму залучення учасників таких масштабних проєктів завжди залишається можливість відчиняти двері для своїх трохи ширше**. У чому, власне, вас і звинувачують місцеві архітектори. Що ж до західних, то Зеленському сьогодні не відмовить ніхто. Питання в масштабі амбіції.

До того ж **формування гаманця під дахом ОПУ, а не Кабміну, повторюю, викликає стурбованість**. Чи можна, взагалі, урівнювати голову уряду, який, за Конституцією, відповідає за виконавчу гілку влади, і голову офісу, що представляє патронатну службу президента? Вам не здається, що парламентсько-президентська республіка передбачає трохи інший баланс повноважень?

— Мені здається, що ні для кого не секрет: **президент, його офіс, парламент і Кабмін нині — єдиний організм. І він показав себе як дуже дійовий**.

Певна річ,

із виникненням необхідності він може посилюватися/посилюється необмеженою кількістю спеціалістів та інституцій.

Тому особисто для мене нічого страшного в такій конфігурації немає. Особливо з урахуванням того, що головне — результат, який Національна рада, в підсумку, подасть на реалізацію. А парламент і уряд, уже в межах своїх повноважень, забезпечать його виконання.

З приводу гаманця — я розумію ваші побоювання. Як і те, що після перемоги в Україну заходитиме дуже багато міжнародних ресурсів, оскільки ми самі з відновленням точно не впораємося.

Але я теж хочу повторитися: коли нам міжнародні інституції надаватимуть таку допомогу, то вони будуть співавторами механізму/процедури, за якими ця допомога розподілятиметься. Чи будуть створені нові наглядові ради із залученням міжнародних експертів, чи включиться процедура, яка вже існує у світі й має свої прозорі правила, — я поки що не можу сказати. Але це точно відбуватиметься під жорстким контролем тих інституцій, котрі даватимуть гроші. І ми готові прийняти будь-яку схему, яка б добре себе зарекомендувала і звела б нанівець корупційні ризики. Тому за комунікацію української влади на рівні взаємодії з міжнародними фінансами я не дуже переживаю.

— Джерелом фінансування компенсацій, крім **Фонду відновлення майна та зруйнованої інфраструктури України** (принципи його формування не окреслені), а також міжнародної технічної та фінансової допомоги, названо «інші джерела, не заборонені законодавством України». Ось тут включається позиція місцевої влади, що, як і архітектори, не побачила в запропонованому вами механізмі прозорості.

І річ не тільки в **Місцевих комісіях**, які буде створено в громадах (їхні повноваження та фінансування не прописані, що теж корупційний ризик), а й у відсутності в законі **норм із відновлення комунальної інфраструктури**. Житло не може зависнути в повітрі, воно має вписатися в інфраструктуру громад, яку теж потрібно відновлювати. За чий рахунок? Що це за «інші джерела»? Місцеві бюджети? У яких пропорціях? На яких умовах?

Я думаю, ви читали **лист, поданий виконавчим директором АМУ** голові профільного комітету, — там багато запитань.

Від себе додаю тільки, що ось цей пропонуванний **«ручник» під дахом ОПУ нівелює всю фінансову децентралізацію**. Примушуючи голів громад ходити на поклін — навіть не в Кабмін, а в ОПУ, — вибиваючи кращі умови.

— Відразу **розвінчаю міф із приводу роботи місцевих комісій**. У комісії **суто технічна організаційна функція**, що охоплює кілька основних етапів.

- 1) На **першому етапі** громадянин подає заяву на компенсацію до місцевої комісії. Комісія впродовж 30 днів **перевіряє документи і робить висновок про право на компенсацію**. За цей час громадянин може встигнути через суд підтвердити свої права у разі відсутності якихось документів.
- 2) На **другому етапі** комісія організовує **проведення експертизи й оцінку зруйнованого майна**. Чому в комісії немає архітекторів та інших фахівців, що нам теж закидають? Бо є відкритий реєстр сертифікованих спеціалістів, до яких будь-який громадянин може самостійно звернутися. А якби ми в саму комісію ввели конкретних людей, котрі робитимуть експертизу, то тут саме і була б можливість для корупції. Ба більше, закон справді передбачає, що експертиза має проводитися за гроші місцевих бюджетів. Однак, розуміючи, що місцева влада завжди може сказати, мовляв, у нас немає грошей, ставайте в таку-то чергу, ми **передбачили можливість оплати експертизи самим заявником**.
- 3) Після проведеної експертизи та оцінки збитків комісія — і це **третій етап** її роботи — **дає технічний висновок і передає його розпорядникові фонду**. Крапка. І далі працює розпорядник фонду.

Тому **стверджувати, що місцеві комісії представлятимуть якісь корупційні органи, — це теж брехня й нісенітниця**.

Тепер **стосовно децентралізації і вибивання грошей в ОПУ**.

Єдиного алгоритму формування фонду ще немає. Але точно будуть різні механізми отримання грошей від донорів.

Повернімося, наприклад, до Житомира і Барселони. Якщо буде ухвалено рішення, що Барселона допомагає відновленню, то зрозуміло, що Барселона захоче давати ці гроші тільки Житомиру. І це будуть лише **цільові гроші, використання яких контролюватимуть представники Барселони**. Проєкти, кількість об'єктів, розподіл на них коштів тощо.

Де ви бачите тут централізацію? Навпаки, це чиста децентралізація, коли ні Кабмін, ні офіс президента, ні голови ВЦА не зможуть якимось чином впливати на процес.

Зрозуміло, що **зараз є жорстка централізована історія**, пов'язана з **Резервним фондом уряду**, коли один мільярд гривень виділили на чотири області.

Розпорядники — ВЦА областей. Але я не чула поки що якихось нарікань на те, що хтось комусь кланявся або комусь не дали якихось грошей на виконання тієї чи іншої роботи. Навпаки, ми бачимо темпи, з якими діють Київська та Чернігівська області. І вони вражають. У лічені дні розбираються завали, відновлюється транспортне сполучення, укладаються понтонні мости тощо.

Київ після чергового обстрілу

— Тобто **інфраструктура — це внутрішні джерела, житло — донори? Чи як? Дайте відповідь місцевій владі про межі її можливого внеску у відновлення та принципи взаємодії з центральною владою в рамках, як ви самі сказали, жорсткої централізованої історії, пов'язаної з Резервним фондом.**

— **Я б не розділяла інфраструктуру й житло.** Залізниця, мости, об'єкти соціальної інфраструктури, житлові будинки — **відновлюватиметься все.**

І фінансуватиметься все це з різних можливих джерел: щось за гроші громад, щось за гроші з держбюджету, щось за рахунок донорів та бізнесу.

Зараз Україна має багато пропозицій, і я впевнена, що їх буде в рази більше. Тому конкретно говоритимемо про джерела трохи пізніше, коли в нас будуть чіткі домовленості щодо фінансування.

Головне — аби механізм розподілу та використання коштів був максимально прозорим.

Знаю: влада зробить усе можливе, щоби усунути корупційні ризики.

— Ви не думали про те, що відповіді на ці запитання мають давати не підзаконні акти, написані заднім числом під диктовку Банкової десь під полою Кабміну, а закон із чітко розписаною процедурою та механізмом?

Бо саме в цій площині лежить питання довіри суспільства та західних партнерів до влади. Саме тут президент і ви — його команда — складатимете свій головний післявоєнний іспит. І оцінок ніхто натягувати не буде. Особливо з урахуванням **штучного провисання антикорупційного блоку**, про який ми з вами докладно говорили на самому початку.

— Я згодна на сто відсотків.

Загальна **законодавча рамка** роботи національного фонду, його регіональних і локальних гілок, які зможуть дотягнутися до кожної області та громади, **потрібна**.

І, як я вже казала, оскільки зараз із нами хочуть працювати уряди й парламенти інших країн, міжнародні фонди та юридичні компанії, я впевнена, що ми скористаємося їхніми знаннями та досвідом. Для того, щоб підготувати такий законопроект і зняти всі запитання.
